ÇINARALTI

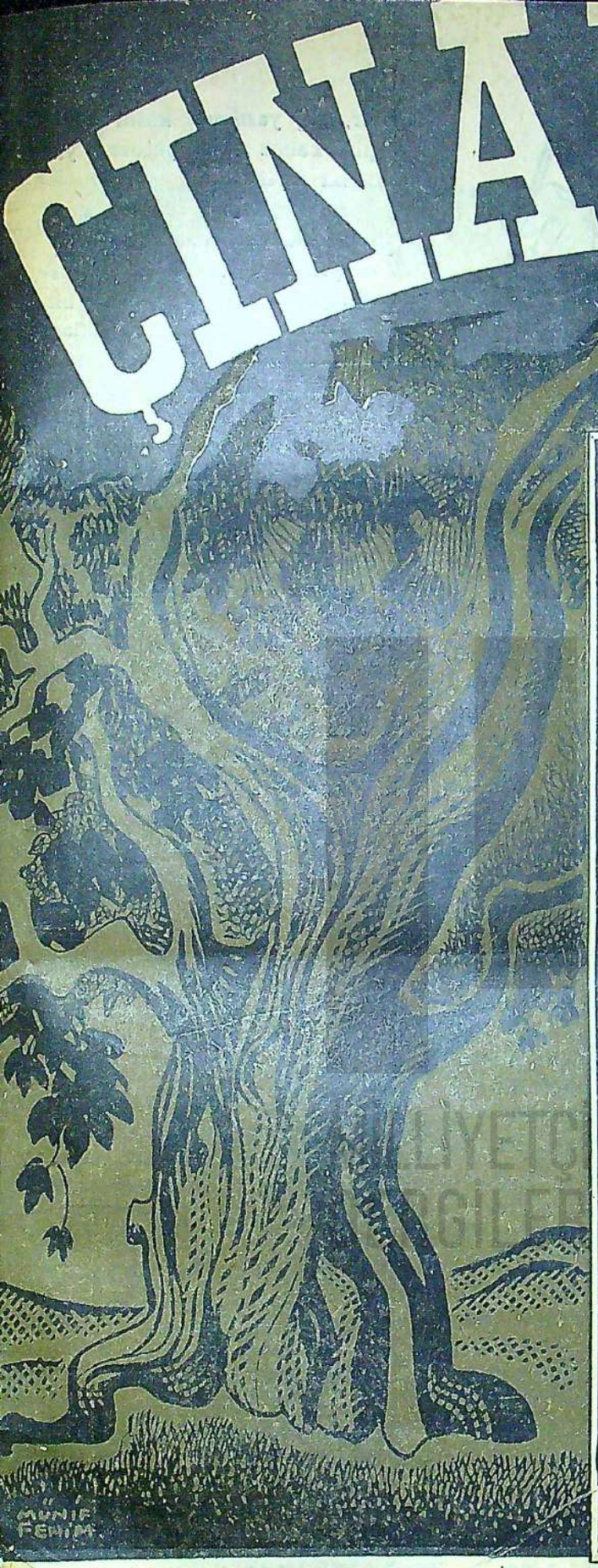

BU SAYIDA :

KİMDİR. GÖRÜŞMEK İSTİYORUM !
Orhan Seyfi ORHON

VUR SİNEME, MIZRABIN İLE !
Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

BOSNA KAHRAMANI GAZİ HÜSREV BEY
Adnan GİZ

KIZKULESİ
Osmanlılar devrinde Üsküdar sahilleri
Enver Behnan ŞAPOLYO

KIZKULESİ
Şiir
Feyzi HALICI

TÜRK EDEBİYAT TARİHİ
Hüseyin Namık ORKUN

YENİ TARİH
Şiir
Fuad Hulûsi DEMİRELLİ

MİLLİYETÇİLİĞE DAİR
Abidin DAV'ER

BİZİM GÖZÜMÜZLE...
Münür KIVANÇ

(Çocuk Adam) tefrikası — Konuşmalar.

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 120
Kuruş : 15

689

ÇINARALTI NEŞRİYATI

Yer Yüzünde Türkler

Yazan: *Hüseyin Namık ORKUN*

Türk milletinin yeryüzünde nerelerde, ne kadar olduğunu, bunların adlarını, boylarını, hayatlarını, dillerini, edebiyatlarını, âdetlerini en kat'i vesikalara dayanarak, bildiren bu çok mühim, çok değerli eser

PEK YAKINDA ÇIKIYOR!

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Millî Piyango

Talihinizi denemek için en güzel fırsat (Millî Piyango) biletlerinden hiç olmazsa bir tane almaktır. Bu bilet sizi zengin edebilir. Bu sefer talihiniz olmasa bile bunu almakla memleketinize küçük bir hizmette bulunduğunuzu düşünerek teselli olabilirsiniz.

504

T. İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER : 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ :

1 adet ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar ada No. 254 Parsel No. 3).

1	»	2000 Liralık	= 2000. —	Lira
3	»	1000 »	= 3000. —	»
4	»	500 »	= 2000. —	»
10	»	200 »	= 2000. —	»
10	»	100 »	= 1000. —	»
100	»	50 »	= 5000. —	»
150	»	25 »	= 3750. —	»
300	»	10 »	= 3000. —	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Basıldığı yer:

Cumhuriyet matbaası — İstanbul

Konuşmalar

Bay Zeki:

— Bizi müdafaa eden makalenize teşekkür ederiz. Fakat biz, onları bahis mevzuu etmiye lâyık bulmuyoruz.

Bay Sadettin Bağdat:

— Çınaraltının birinci ikinci ciltleri maalesef kalmadı. (Türk askeri) ve (Uyumak istiyorum) isimli şiirlerinizi bulamadım. (Köylü kızı) isimli manzumenizde ufak tefek bazı şekil kusurları var. Meselâ : (Duran) la (konuşan) kafiye sayılmaz. Çünkü bu kelimelerde kafiyeyi asıl kökte (dur) la (tutuş) ta aramak lâzım. Sonra (saçları) ile (bakışları) da aynı sebepten dolayı kafiye olmaz. Bunları düzeltmeyi ihmal etmemeli. Güzel bir şiirde hem ruh, hem şekil mükemmelliği aranır.

Bay İbrahim Elât:

— Şiirlerinizin düşünüş tarafı güzel. Bir hayal genişliği de hissolunuyor. Yalnız şiirde hüner ve sanata da lüzum vardır. Şair, kelimeleri seçmesini, onlara yeni bir ifade kudreti vermesini bilendir. Şairin elinde kelimeler ışıklanır. Lûgat kitabında durduğu gibi durmaz. Yanyana dizilişi bir güzellik, bir füsun meydana getirir. (Istırap) isimli şiiriniz şöyle başlıyor:

Ey ıstırap silâhını yüklen de,
Gir içime ey ıstırap durma, kır!
Zaten dolu, zararı yok, kal sen de,
Hiç durma koş, kapıları açıktır.

Bu kıtada hiç bir nazım kusuru yok. Ne söylemek istediğinizi de yuzuhla anlıyorum. Yalnız bu kıtanın kelimelerini seçerken bunların yanyana gelmesinden bir sanat güzelliği meydana çıkmasına pek dikkat etmemişsiniz. Meselâ: (Silâhını yüklen) hoş değil. Silâh yüklenilecek şey değildir, takılacak şeydir. Sonra ikinci mısrada (durma, kır!) diyorsunuz. Silâh kırmaz, yaralar; deler, parçalar. İkinci beyit de (zaten dolu) dedikten sonra (kapıları açıktır.) sözü bunu tamamlamıyor. Bir yer dolunca kapıları açılmaz, kapanır. Eğer aynı fikri, aynı hissi başka türlü, bir sanatkâr itinasile seçilmiş kelimelerle anlatsaydınız, bu kıta birdenbire güzelleşirdi. (Geceden dökülen şiir) de de aynı şeyleri görüyorum:

Ses yok.. Uzaklarda yalnız bir melâl
Coşmuş hafif hafif ıslık çalmada.

(Bir melâl ıslık çalıyor) hoşunuza gidiyor mu? Kinsebile (coşmuş) dedikten sonra (hafif hafif) sözü hiç yerinde değil. Hâsılı şiir yazmak sanatı, kelimeleri seçmek, yeri yerinde kullanmak, onlara hususi bir güzellik vermek sanatıdır, buna itina etmeli.

Bay Remzi Şirin:

— Gönderdiğinizi söylediğiniz şiirler daha elime geçmedi. «Hasret» isimli şiirinizin güzel tarafları var. Yalnız eskinin tekrarı. Bir de kelimeleri pek yerinde kullanmıyorsunuz. Buna itina etmeli. Birinci kıtanız şöyle başlıyor:

Sevgilim gönlümde açan bir gülüm
Garibim, gurbette öten bülbülüm,
Yârap, cüda etti beni yârimden
Bundan daha iyi çabuk gel ölüm.

Galiba, birinci mısradaki (gönlümde) bir yazış hatası. Gönlünde olacak. Şairin, kendisine (gül) demesi güzel değil. Vâkıa, eski şiirlerde (tefahür) denen bir şey vardı. Fakat bunda sanatkârlıkla öğünmiye mesağ vardı. Gül, güzelliği, zarafeti anlatır. Garip, gurbet, bülbül çok tekrar edilmiş mefhumlardır. Bunları, yeni bir tarzda kullanmak lâzım.

Yârap, cüda etti yârimden beni

mısraı, ya (rabbim cüda etti) yahut da (yarap cuda ettin) olmalı. Fakat ikisi de yeni değil.

Bundan daha iyi, çabuk gel ölüm

mısraında âhenksizlik, rekâket var. Bütün bunlar biraz dikkat, biraz da itina ile sizin için düzeltilecek şeylerdir. Çabuk yazmak, kolay yazmak, yazdıktan sonra üzerinde durmamak bunları düzeltmiye mâni olur. Şiirin çabuk ve kolay yazılması meziyet değildir, güç yazılması kusur olmadığı gibi. Yalnız güzel, pürüzsüz yazılması bir kıymettir.

Bay Abdullah Rıza Ergüven:

«Yapraklar» ve «Sonbaharın» isimli iki şiirinizi okudum. Sizde bir şeyler var. Fakat daha çok olgunlaşmak, daha fazla okumak ihtiyacındasınız. Şimdiden eserlerinizi neşretmiye kalkmayın. İleride sizin de beğenmiyeceğiniz bu nazım tecrubelerini, herkesin gözü önüne koymakta ne mana var. Dediğim gibi, bunları şimdilik neşretmekten vazgeçin. Çok okuyun, çok çalışın.. Muvaffak olmanız için bu lâzım.. Olmaz mı?

Bay Seyfettin Ata:

— «Türküm» isimli şiirinizi tetkik ettim.

Ben Türküm övünüyorum idealle

mısraı ile başlıyan manzumenizin vezni tamam değil, kafiyelerinde yanlışlık var. «Özüyüm» «öz verisiyim» le, «inkılâpçısıyım» «hâmisiyim» le kafiye olmaz. Sonra «jest» kelimesinin yerinde kullanılmaması bir tarafa,

Hangi jest bana engel olur şaşarım

mısraı, Mehmet Âkifin:

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım

mısraını hatırlatıyor.

Yakında «Çınaraltı» neşriyatı arasında «Şiir yazmak sanatı» isimli bir kitap çıkaracağız. Bunda vezne, kafiyeye ve mânaya ait bütün malûmatı bulacaksınız.

Onu okuduktan ve uzun bir çalışma devresi geçirdikten sonra yazmıya başlayın.

Muvaffak olabilirsiniz.

Bay O. Zeki:

— «Feryat» ve «Pınar» isimli şiirlerinizin ayrı ayrı güzel tarafları var. Fakat söylenmemiş şeyler değil. Gerçe hayatta söylenmemiş, yazılmamış hiç bir şey olmadığını söylerler.. Buna rağmen, söylenenleri kendinize has ve yepyeni bir tarzda tekrar etmek te kabildir. Tabii bu acayipliği düşmeden yapılmak lâzımgelir.

Şiirleriniz bunu yapabilecek bir istidat sahibi olduğunuzu gösteriyor. O halde?..

Daha iyi yazılarınızı bekliyoruz.

690

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 120

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi. No. 47

Telefon : 22129

Fiatı: 15 Krş

8 Sonkânun 1944 Cumartesi

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Cilt : 5

Kimdir, Görmek İstiyorum!

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

İstanbulda çıkan bir gazete, komintern'in lâğvedildiğinden, enternasyonal marşın değiştirildiğinden hâlâ haberi yokmuş gibi, bu harbde milliyetçiliğin iflâs ettiğini söylerken; Ankarada çıkan ülküdaşı bir mecmua da beynelmilelciliğe hizmet yolunda ondan geri kalmıyor. Bu gazetenin ve bu mecmuanın bir sebeple tarizine uğramamış Türkçü pek az bulabilirsiniz. Gurur ve iftiharla söyliyeyim ki — lâyık olmadığım halde — bunların arasında ben de varım.

Bunlar, Yugoslavyada, Yunanistanda, Fransada silâhla çarpışan yoldaşlarına mukabil Türkiyede kalemlerini kullanmaktadırlar. Korkak ve hain oldukları için yapabildikleri şey, taraftarlarını her vesileyle övmek, Türkçüleri de zemmetmekten ibarettir. Ellerinde tezvir ve iftira gibi iki şerefsiz silâh var. Birisini düşürürlerse öbürünü alırlar. Vaktile bana: Anadoluya gitmek isterken İneboludan koğulduğumu» söyliyerek iftira etmişlerdi. Yalanlarını yüzlerine vurunca, bu sefer de hiç sıkılmadan: «Şuna bak hele, gitmemekle övünüyor!» diye tezvire başladılar.

Ankarada çıkan mecmua, son sayısında, «Sepete attığım kitap» isimli yazımdan bahsediyor ve bana ilim düşmanlığı isnat ediyor. Onlar, ilim âşıkı imişler, ben de, Naziler gibi ilim kitaplarını yakmak istiyen bir cahil! Bir dakika için yalan söylemek istemezlerse, bu kitabı niye beğendiklerini sorun. Altı yüz senedenberi Osmanlı Türklerinin ilme hizmetlerini belirttiği için mi? Türk milletinin kültür ve medeniyet tarihine çok mu değer verirler? Bir zat çıkıp ta, aynı salâhiyetle, büyük Türk kumandanlarını, Türk kahramanlarını, Türk zaferlerini, Türklerin devlet ve teşkilât adamlarını yazsa çok mu hoşlarına giderdi?

Hayır! Bütün bunlardan nefret ve istikrah ederler. Fakat bir başkası, bu Türk büyüklerinin cahilliğini, melezliğini, barbarlığını, halkı nasıl soyduğunu, fakir fukaraya nasıl eza ve cefa ettiğini yazarsa, tekrar ona hayran olacaklardır.

Onların taraftar gibi göründükleri ilim kafası, herşeyden evvel fikir ve vicdan hürriyetini emreder. Acaba, bir lâhzacık iktidarı ellerine geçirseler, bizim kendilerine verdiğimiz fikir hürriyetinin bir zerresini bize verirler mi? O zaman, kafalarımızı nasıl kıracaklardı? Sopayla mı? Dipçikle mi? Yoksa kitle halinde bir çukurun başında mitralyözle mi?

Vatan ve milletini sevmek gibi pek tabiî, pek masum bir günahımızdan dolayı bizi affedebilecek faziletli kahraman içlerinde kimdir, görmek istiyorum!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için:
Yıllığı 1000, altı aylığ. 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Vur sineme mızrabın ile!..

Kalbin telleri gergin olmalıdır ki, Tanrı mızrabile, onlardan ilâhî nağmeler çıkarabilsin!

— Kayserling —

• • •

Hakikaten büyük olan insanlar, bu dünyada, bizim anladığımız mânada saadet görmemişlerdir. Felek, onlara zulmetmekten her zaman zevk almıştır. Çünkü, onlar, zamanlarına uyamamışlar, dalkavuk, uşak ruhlu olamamışlardır. Emerson: (Büyüklüğün ışareti devre uyamamaktadır) diyor. Cevherli insanlar yüksek ruhlu, serbest fikirlidirler. Onlar, hayatta, daima yüksek bir ülkü peşinden koşarlar, gözleri hep bu ideale dikilidir, ondan başka bir şey görmezler. Onun için, çoğunluğu yapan ve her kalıba giren insanlar, böylelerini budala ve patavatsız addederler: Namık Kemal, Magusa zindanına bunun için sürüldü. Fuzulînin meşhur bir sözü vardır: (Selâm verdim, rüşvet değildir, diye almadılar). Namık Kemal de, vatan uğrunda çok derin ve güzel şiirler ve nesirler yazdı; fakat (dalkavukluk değildir) diye kulak asmadılar.

Raif Mahmut ve Seyyit Mustafa efendiler, Osmanlı devletinin kalkınması için kafa yoran yurtsever ve iyi kalbli ve uzağı gören Türk fikir adamları idiler: 1807 de, Karadeniz boğazı yamakları isyanında katlolundular. Meşhur hekim ve tarihçi ve yurtsever (Şânîzade) Tireye sürüldü (1826). Af fermanını katil fermanı sanarak, ansızın öldü. Ali Süavi, bu milleti yaşatmak istiyordu: sarayda sopa ile öldürüldü. Mithat paşa Tâifte boğduruldu. Sarı Abdurrahman, Kabız hoca, Molla Lûtfi idam olundular.

Galile ölümle kurtuldu. Dünyanın en büyük filozoflarından biri olan (Spinoza) ya kurşun atıldı. Lâhey sinagoğu: (Bu kâfir Yahudiye on adım yaklaşan her Yahudi cehenneme gidecektir) diye ilân etti. İtalyada, enkizisyon, bir fikir adamını yaktı. Şimdi, yakıldığı yerde heykeli vardır.

Bu misaller saymakla bitmez.

Ernest Renan: (hakikî büyük insanlar, Yehovanın (İsrail kavminin Tanrısının) öküzlerine benzerler) diyor: İsrail kavmi (mukaddes arabayı-arşı) kaybetmişlerdi. Arabayı çeken öküzler, onu, kendiliklerinden, tekrar İsrail kavmine getirdiler. Onlar da, sevinçten, öküzleri Yehovaya kurban ettiler. Yâni, insanlar, kendilerini uyandırmak, ilerletmek istiyenleri idam ederler. Bir fikir eri, bu fikri şöyle güzel bir şekilde ifade etmiştir: (Veyl, insanları, hazmedemiyecekleri kadar hızla ilerletmek istiyenlere!).

(İnsanlar, kendilerini uyandırmak istiyenlere karşı o kadar hiddetlenirler ki, bir ülküye hayatını vakfetmiş olan bir büyük insan, ancak, kudretli yaratıkların, etraflarında koparmak imtiyazına malik oldukları gazaplar tufanının ağırlığı altında can vermek suretile, bu ülküsünün galebesini temin edebilir). Renan. (1571 de öldürülen (Kollej dö Frans) hocası (Ramus) un katli münasebetile).

***

(Meziyet sahibi insanlarla devirleri arasında daima bir gerginlik vardır).

(Her terakkinin başı, kendini zamana uyduramamaktadır).

(Bûdîlikte şöyle bir dua vardır: (Ey Tandım! Her İğva, yükselmek için, bana bir vesile olsun; gördüğüm her zulüm benim kudretlerimi arttırsın; vurulduğum her zincir, benim hâkim hürriyetimi daha üstün yapsın!)

(Yalnız (gerginlikten), zamana uyamamaktan doğan (ıstırap) tır ki, bizi, yaratıcı teşebbüse götürür. Onun için, hakikî büyüklük ile, herkesin anladığı mânada, (saadet) birbirini reddeden ruh durumlarıdır). (Hayatımızın hedefi, herkesin anladığı mânadaki (saadet) değildir).

(İnsanlar, feleğin, yüksek yaratılışlı insanlara karşı gaddar olmasını neden isterler? Çünkü, hakikî büyüklük ancak bu sayede belli olur).

(Gevşek, veya vurulmıyan tel ihtizaz etmez).

(O halde, büyük bir insanın anlaşılmaması, zulüm görmesi, trajik bir şekilde ölmesi, bu âlemin nizamı dahilindedir).

Yeni romanımız:

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

Çok ince kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın (ÇINARALTI) için hazırladığı bu güzel romanı pek yakında tefrikaya başlıyacağız.

492

(Bunun (metafizik) mânası şudur: diğer insanların üzerinde plâstik (şekil veren) bir tablo, nur ve zulmetten ibaret olmalıdır) (Kayzerling).

Onun için, bu dünyada yüksek bir ülkü peşinden koşanlar, meselâ, Türklük fikrini güdenler, ancak, bu fikir uğrunda canlarını feda etmeyi göze almış olurlarsa, bu ülkü galebe çalabilir. (Ülkü), çok sert ve amansız zir âmirdir: kendine hizmet edenlerden en az istediği şey, onların en kıymetli malı olan, canlarıdır. Haikî ve samimî olarak bir ülküye hizmet ancak «kelle koltukta» yapılabılır. Herkes bunu pekâlâ anlar. Nemık Kemalin sevilmesinin, tesirli bir örnek olmasının asıl sebebi budur.

Ve yine bu sebeptendir ki, bir milleti yaşatan, yükselten insanlar, dalkavuk, köle ve uşak ruhlu insanlar değildir. Yüksek ruhlu, sert seciyeli, temiz ahlâklı insanlardır. Zamanları ile aralarında gerginlik olan insanlardır.

İngiltereyi hep bu çeşit insanlar yükseltmiştir. Yine bu dergide, vaktile yayınladığım: (İngiliz milleti niçin yükseldi?) isimli yazıya bakın.

Kayzerling diyor ki: (Kalbin telleri gergin olmalı ki, Tanrı, mızrabile vurarak, onlardan tanrısal nağmeler çıkarabilsin).

Türklerin derin ve berrak halk felsefesi de: (Vur sîneme mızrabın ile...) sözü ile bu engin hakikati çok güzel ve kudretli bir tarzda ifade etmiştir.

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

TÜRK EDEBİYATI

ANTOLOJİSİ

Başlangıçtan bugüne kadar Türk edebiyatının aruz ve hece veznile yazılmış en güzel şiirlerini bir araya toplıyan bu eser, pek yakında

ÇINARALTI YAYINI

neşriyatı arasında, çok nefis basılmış bir cilt halinde çıkıyor.

İktibaslar:

Bunu Oku!

Milliyetçiliğe dair...

(Cumhuriyet) refikimizde arkadaşımız Abidin Dav'er, aynen aldığımız bu fıkrasında, Sabiha Zekeriya Sertel'in (Tan) gazetesindeki bir yazısına cevap veriyor. Ne düşündüğü, ne istediği, ne beklediği artık herkesçe bilinen bu gazete ve bu gazete muharririne karşı, sayın Abidin Dav'er, meslektaşlık müsamaha ve nezaketinin çok fazlasını göstermektedir. Buna rağmen muhatabının asıl maksadı apaçık duruyor. Bizim bu mevzularda fazla hassasiyete kapıldığımızı sananlar, en bitaraf bir gözle onların dayandığı fikirlerin mahiyetini teşrih eden bu satırları okusunlar!

Sayın gazeteci arkadaşlardan biri, Müttefiklerin Yugoslavyada Mareşal Tito'yu niçin tuttuklarını izah eden yazısında, milliyetçilikten bahsederken şöyle diyordu:

«19 uncu asrın tek sınıfının menfaatlerini müdafaa esasına dayanan, dünyanın pazarlarını, bölüşmek için ellerinde bir bayrak gibi sallanan milliyetçilik, Alman faşizminin bütün istilâsı için arkasında saklandığı ırkçılık ve milliyetçilik, İkinci Cihan harbinin bu günkü safhasında artık tarihe karışmıştır.»

Arkadaşımızın bu sözlerile kötülemek istediği şey, her halde, şovinizm ve emperyalizm olsa, gerektir; yoksa, bizim anladığımız, sevdiğimiz ve 1937 yılında, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun ikinci maddesine koyduğumuz milliyetçilik değildir.

Osmanlı imparatorluğu milliyetçi değildi. O kadar değildi ki, 1908 de Meşrutiyet tekrar ilân edildikten sonra, Türkocaklarının bütün gayretlerine rağmen, milliyetçilik kâfi derecede canlı ve kuvvetli olamamıştı. Mebusan Meclisinde bile, Araplar ve Arnavutlardan bahsedilirken yalnız Arap ve Arnavut mebuslar değil, halis Türk mebuslar bile «Arnavut kavmi necibi», «Arap kavmi necibi» derler; Türkler hakkında, bu «necib» sıfatını kullanmayı hatırlarına getirmezlerdi. Türklerin, böyle milliyetçiliğe karşı lâkaydî göstermelerine mukabil, Osmanlı imparatorluğu camiasında yaşıyan müslümanlar ve hıristiyanlar dört elle milliyetçiliğe sarılmışlardı. Balkan harbinde ve onu takip eden Birinci Dünya harbinde, onlar, emellerine kavuştular. Ancak İstiklâl harbindedir ki, biz de milliyetçi olduk. Türk milleti, «Misakı millî» hudutları içinde, tam istiklâline ancak milliyetçiliği sayesinde kavuşabilmiş ve ondan sonra, milliyetçiliğe dört elle sarılmıştır. Bizde, pek yeni olan milliyetçilik, tarihe karışmış değildir. Yeni ve canlı bir ülkü halinde, bütün milleti sarmış bulunan milliyetçilik ruhundan biz, hiç bir ziyan görmediğimiz gibi, bunun komşularımıza da bir zararı dokunmamıştır. Ebedî Şef Atatürk ile Millî Şef İsmet İnönünün yükselttikleri bayrağın milliyetçilik şiarı, Türk milletinin en kuvvetli birlik ve beraberlik bağı ve kaynağıdır.

Öteki milletlere gelince, iki zümre halinde karşılıklı dövüşen veya tarafsız kalan bütün dünya milletlerinin milliyetçilikten ayrıldıklarına dair ortada hiç bir nişane yoktur. Bilâkis, onların da, her şeyden önce ve her şeyden ziyade kendileri için ve milletleri için harb ettiklerini, kan döktüklerini görüyoruz. En az milliyetçi ve pek çok beynelmilelci görünen devletlerde bile milliyetçiliğin tecellileri kendini gösteriyor. Asıl bu harbin sonunda, bütün milletlerin milliyetlerine nasıl sarıldıkları görülecektir.

Dünyada yaşıyan milletler, henüz «Vatanım ruyi zemin, milletim beni beşer» diyecek hale gelmekten çok uzaktırlar ve bu gidişle hiç bir zaman gelemiyeceklerine hükmetmek yanlış olmaz. Büyük küçük her milletin, kendi istiklâli için, yüz binlerce evlâdını kurban vermesi, bu istiklâl mefhumu içinde milliyetçiliğin bütün kuvvetile yaşamakta olmasından ileri geliyor. Milletlerin ruhunda milliyetçilik kutsal bir alev gibi yanmaktadır.

493

Münacat

Âşıkım ey Tanrım, ezelden sana.
Kül oldum aşkınla ben yana yana!
Kırk tekbir okudum, geldim divana,
Beni gayrısına taptırma Tanrım!

Bir yanık âşıkım, dermanım sende..
Sana (erem!) dedim, fermanım sende..
Sen bana: (yetişir, yanma!) desen de,
Derim ki, (yolumdan saptırma Tanrım!)

Dilerim namerde kul etme beni..
Mühannet bağında gül etme beni.
Yak kendi odunla, kül etme beni,
Bana namert eli öptürme Tanrım!

YANIK'ım ben sana hayli düşkünüm.
Yak beni aşkınla, korkma pişkinim:
Hamdolsun tamamdır iymanım, dinim:
Beni, (Kör şaytan) a kaptırma Tanrım!

Erzurumlu YANIK

●

Dostlara Mektup

Bir kekliğim vardı düzde vurdular,
Ulu çaylar, bana pusu kurdular;
Kuşlar posta, posta halim sordular.
Cihan benim gibi dertli görmedi,
Güvercinler saldım yâre varmadı.
Dağlar dedi: Gayre selâm verilmez;
Rüzgâr dedi: O, yollara varılmaz.
Bir gönlüm var ona derdim darılmaz.
Cihan benim gibi dertli görmedi,
Güvercinler saldım yâre varmadı.
Bülbüllerin haykırışı güledir,
Bana derman yâr elinden oladır,
Dert bir kuşak yâr belime doladır.
Cihan benim gibi dertli görmedi,
Güvercinler saldım yâre varmadı.
Feryât edip şu dağlara yakardım,
Gençliğimde seller gibi akardım.
Yâr yoluna ben böyle mi bakardım?
Cihan benim gibi dertli görmedi,
Güvercinler saldım yâre varmadı.
Vardım yolun eteğine yoruldum,
Bir pınardım coştum, coştum duruldum,
O yosmanın gözlerine vuruldum;
Cihan benim gibi dertli görmedi,
Güvercinler saldım yâre varmadı.

Hamdi IŞIKLI

Yazan: Adnan GİZ

Kanunî devrinin en meşhur serhat beyi:

Bosna Kahramanı Gazi Hüsrev Bey

Hüsrev Bey kimdir? — Mohaç savaşında Hüsrev Bey — Yayça kalesi — Dalmaçya sahillerinde — Kils kalesinin zaptı — Gazi Murad Bey — Hüsrev Beyin şahadeti

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Size, Kanunî devrinin o satvetli günlerinde Türk kahramanlığını tam salâhiyetle temsil edebilecek en yarar ve en mütevazı Türk kahramanı kimdir? derlerse, hiç tereddüt etmeden: «Bosna kahramanı Gazi Hüsrev bey!» cevabını verebilirsiniz. Fakat Semendere Sancak beyi küçük Bali beyin de aynı çapta bir bahadır olduğunu işaret ederek..

Hüsrev beyin şöhreti Garp fütuhatının dibacesi olan Belgradın zaptı ile başlar. Mohaçta katî neticeyi alan en ziyade Hüsrev beyle, Bali beyin suvari fırkaları olmuştur. Mohaçtan sonra Macaristanın ilhakına kadar geçen devrede, bütün Macar kalelerinin kuşatılması ve alınmasında o daima en büyük rolü oynamış, tam 23 sene Adriyatik sahillerinden Viyana dolaylarına, Bosnadan, Perut suyunun çıktığı topraklara kadar çok geniş alanlarda yapılan her savaşa iştirak ederek tam bir kahraman gibi ölmüş, Karadağın sarp yamaçlarında şehit düşmüştür.

Hüsrev beyin babası İkinci Beyazıt devrinin tanınmamış mirimiranlarından Ferhat bey, anası da İkinci Beyazıdın kızı ve Yavuz Sultan Selimin kız kardeşidir. Halk arasında «oğlan dayıya, kız halaya çeker» tarzında bir söz vardır. Hüsrev bey de gerçekten dayısına çekmiş, Yavuzun büyük kudretlerle geniş imkânlar dahilinde yarattığı muazzam işleri o kendi kudretile kendi sahasında başarmıya muvaffak olmuştur. Mısırın fethinden sonra Hüsrev bey İskenderiye Sancak beyliğine tâyin edilmişti. Daha sonra vezifesi Rumelinde en söhretli gazilerin, akıncıların durağı olan Semendereye naklolundu. O tarihten itibaren Hüsrev bey serhat gazileri arasında büyük bir nam kazanmış ve dayısı oğlu Sultan Süleymanın cülûsu ile beraber büyük işler görmiye başlamıştır. 1520 de genç Süleyman Belgrat seferine giderken evvelâ Hüsrev beye Belgrada gelen bütün yolların kesilmesini emretmişti. Bu sırada Macaristandan kale muhafızlarını takviye için gönderilen üç yüz tüfek endaz Hüsrv beyin Belgradı tamamen çevirdiğini görerek geri dönmüş ve (Zomon) Zemlin kalesine girmislerdi. Bunlar bir müddet sonra Türk ordusunun Veziri âzam Piri pasa kumandasında gelip Belgradı şiddetle muhasara ettiğini görünce ye'se düşerek tekrar Macaristana kaçmıya karar verdiler. Fakat içlerinden biri sadrazam Piri paşaya gelerek arkadaşlarının kaçacağını ihbar etti. O da, Hüsrev beyi 500 yeniçeri ile Zemlinin muhasarasına gönderdi. Bir kaç şiddetli top ateşinden sonra, kale kumandanı Hüsrev beyle söyleşmek için kuleye çıkmıştı. Evvelden bir kaç gülle isabetile yaralanmış olan kule tam bu sırada garip bir tesadüf eseri olarak büyük bir gürültü ile yıkıldı. Gaziler yere düşen kale kumandanını derhal koşup esir aldılar. Ötekiler de kısa bir boğuşmadan sonra bitap kalarak kaleyi teslim ettiler. Zemlinin zaptından

494

sonra vaktile İstanbul Fatihine şiddetle mukavemet etmiş olan Belgrat kalesi de, asırlarca Türk ardularını zafere ulaştıran büyük kapılarını Muhteşem Süleymana açmıştı. Bu zaferin ferdasında Macar serhatlerinin iki büyük kahramanı arasında bir becayiş yapılmış, küçük Bali bey Semendere, Hüsrev bey de Bosna beyi olmuştu. Hüsrev bey Bosnada tam aradığı yeri bulmuş, Balkanların bu yüksek ve tamamen Türk ruhuna uygun ülkesinde yirmi yıldan ziyade hüküm sürerek binlerce yiğit yetiştirmiş ve onun zamanında Bosna kahramanları bütün Avrupaya nam salmıştır.

Sultan Süleyman Mohaç seferine giderken serhat beylerine ulaklar göndererek müşavere için hepsini ordugâha çağırmıştı. İlk gelen Hüsrev bey oldu. O gün gazi padişah — sonradan Hünkâr tepesi diye anılan — yüksek bir yamaca çıkmıştı. Etrafında vezirler, paşalar hep düşmanı gözlüyorlar, ufukta koca Macar ordusundan hiç bir iz görünmüyordu. Havada, büyük hâdiseleri işaret eden garip, esrarlı bir sükûnet vardı. O esnada İbrahim paşa Rumeli alaylarını teftiş edip dönmüştü. Padişah, Hüsrev beyi yanına çağırdı. Sadrazam, Hüsrev beye dönerek: « — Siz serhat beylerisiz! dedi Saadetlû padişah sizden müşavere ister, işte Mohaç sahrası bu imiş, henüz düsmandan eser yok, tedbir nedir?»

Hüsrev bey doğrudan doğruya padişaha cevap vermişti:

« — Saadetlû padişahım! Biz şerhadde müşavereyi serhaddin umur görmüş ihtiyarlarile ederiz. Kendi reyimizle bir iş görmeyiz. Ferman olunursa varıp söyleşelim!»

Sultan Süleyman: « — Ol müşavere edecek adamları bunda getirin!» diye ferman etmiş, tam o sırada at üstünde bir ihtiyar gazi gelerek düşmanın göründüğünü haber vermişti. O zaman herkes alayının başına koşmuş, Mohaç sahrasında tarihin en kanlı savaşlarından biri başlamıştı. Muharebenin ilk anlarında binlerce Macar askeri bir muharip papazın ardına düşerek sürekli kurşun yağmuruna rağmen şiddetle Türklere saldırmış ve yere düşen yoldaşlarını çiğneyerek, hayvan leşlerinin üzerinden atlıyarak Türklerin ilk saflarını ikiye bölmüşlerdi. O zaman Koca Hüsrev bey ve Koca Bali bey Sancak atlıları ile yıldırım gibi bir çevirme hareketi yaparak düşmanın ardını aldılar. Düşman askerleri, çevrildiklerini anlayınca aynı hızla geri dönmüşler fakat Rumeli mücahitleri her yandan saldırıp onları son fertlerine kadar yere sermişlerdi. Hattâ o papazın başını kesip yanlışlıkla kralın başı diye padişaha götürmüşler, bir mızrağa dikip gaziler arasında gezdirmişlerdi. Mohaçtan sonra artçı kuvvetlere kuman-

Yeni Tarih

Harbi yirminci yüz yılın beşeri
Her geçen yılda yüz yıl attı geri.

Çarpışan ordular değil yalnız,
Bir cihan halkı oldular seferî.

Ey zekâ bekliyor bu dünyamız,
Senden artık bu yıl barış haberi.

Sulhu ihya değildir imkânsız,
Sende kaldıysa bir hayat eseri.

Biz akıl hizmetinde bir halkız,
Sen değiştir yamanlaşan kaderi.

Son ver artık bu kanlı teşrihe,
Kaldı zira acun kemikle deri.

...

Geçsin ey hür zekâ bu tarihe;
«Azminin en güzel barış zaferi.»

1944

Fuat Hulûsi DEMİRELLİ

da eden Hüsrev bey, Macaristanın istilâsında, bilhassa Türk ordusunun yanlarına, gerisine sarkan kuvvetli çetelerin yokedilmesinde büyük yararlıklar gösterdi. Radiç ve Natur adında iki meşhur sergerdenin kumandasında çalışan bu çeteler ormanlarda gizleniyor, yolları kesiyor ve ordunun gerisinde kalan, zahire taşıyan Türkleri hemen katlediyorlardı. Cesareti, yiğitliği nispetinde zeki bir hudut kumandanı olan Hüsrev bey bu çetecileri pusuya düşürerek kılıçtan geçirdi. Bu hizmetinden memnun olan padişah ona dualar etmiş ve bir hilat giydirmişti. Mohaç'tan iki yıl sonra 1528 de Hüsrev beyin Bosna gazileri kendi başlarına Yayça (Yaitze) kalesini alarak Osmanlı mülküne ilhak ettiler. İlk defa Fatih zamanında alınan Yayça iki yıl Türklerde kalmıştı. Bir cuma günü kaledeki muhafızlar namaza hazırlanırken düşman ansızın bir baskın yapmış, Türklerin bir kısmını öldürmüş, sağ kalanları da zincire vurup götürmüştü. O tarihten sonra Yayça 68 yıl düşman elinde kaldı. O sene Hüsrev beyin Voyvodalarına Yayçadan bir elçi gelmiş ve kalenin bir battal kapısı bulunduğunu, arzu ederlerse onları bu kapıdan kaleye alabileceğini söylemişti. Cesur Voyvodalar aralarında konuştular. Meseleyi Hüsrev beye haber vermek lâzımdı ama ona haber verinceye kadar bu güzel fırsat elden kaçacaktı. Nihayet kendi aralarında bu işi başarmıya karar vererek o gece adamın gösterdiği kapıdan içeri girdiler, ve muhafızları öldürerek kaleyi zaptettiler. Daha yolda iken bu müjdeyi alan Hüsrev bey o kadar sevinmişti ki, kendi üzerinde ve atı üstünde kıymetli, ise yarar ne varsa hepsini çıkarmış müjdeyi getiren geziye vermişti. 1532 de yapılan büyük Alman seferine «Emir zisan» Hüsrev bey on bin Bosna askerile istirak etmiş ve Alman illerinde nice yararlıklar göstermişti. O devirde Türk akıncılarının âb-ı rûyu olan Hüsrev bey yalnız devletin Batıdaki bütün seferlerine iştirak etmekle kalmıyor, diğer zamanlarda da Bosna sınırlarındaki bütün düşmanlara, Hırvatlara, Venediklilere saldırarak hisarlar, palangalar alıyordu. O tarihte Adriyatiğin şimal sahilleri Venediklilerin elindeydi Sahildeki mühim limanlardan başka geride de bir çok hisarları vardı. Hüsrev bey bu hisarları, Herseğin, Dinar dağlarının yalçın tepelerinden seyetmekle kalacak değildi ya! O, zaman zaman, gök yüzünden baş döndüren bir hızla ava inen bir şahin sürüsü gibi o hırçın yoldaşlarını peşine takarak Adriyatik sahillerine iniyor ve her seferinde bir çok kaleler alıyordu. Evliya Çelebiye göre «Venedikli elinden, kahr ile yüz yetmiş pare hisar fethetmişti.» Bunların en mühimleri: Kils, İvarina, Nadin, Kadin, Obruca kaleleriydi. Kils

(Devamı 10 uncu sahifede)

ÇINARALTI

Neşriyatının okurlarına hazırladığı değerli eserlerden bir kısmını aşağıya yazıyoruz:

Serhat Hikâyeleri

ADNAN GİZ

Kıymetli arkadaşımız Adnan Giz'in Türk tarihindeki serhat kahramanlıklarını bir araya toplıyan bu çok güzel eseri hem tarihî kıymeti, ve hem de millî duygularımızı kuvvetlendirmesi bakımından çok kıymetlidir.

●

Türk Medeniyeti ve Kültürü Tarihi

ENVER BEHNAN ŞAPOLYO

Osmanlı Saltanatı devrine ait teşkilâtımızı, medenî ve kültürel hayatımızı uzun, esaslı tetkiklerle meydana koyan bu eseri büyük bir zevk ve alâka ile okuyacaksınız.

●

Şiir Yazmak Sanatı

ORHAN SEYFİ ORHON

Nazım tekniğine ait bütün bilgileri. bütün incelikleri çok sade, çok basit bir şekilde izah eden bu eser her istiyene, kusursuz nazım yazmak imkânını verecek kadar bunları kolaylıkla öğretmektedir.

●

Türk Ruhu

Dr. MUSTAFA HAKKI AKANSEL

Çok değerli mütefekkirimiz Dr. Mustafa Hakkı Akansel'in Türk ruhunu, Türk seciye ve ahlâkını inceliyen bu ilmî eserini bütün okurlarımıza şimdiden hararetle tavsiye ederiz.

●

Yaşayan Türkçüler

Hüseyin Namık ORKUN

Aramızda yaşıyan bütün türkçülerin hayatlarına, şahsiyetlerine, fikirlerine, bu yoldaki çalışmalarına ve eserlerine dair çok etraflı bir tetkik eseridir. Türkçülüğü tanıtmak bakımından bir eşi bulunmıyan bu kitabı bütün gençlere tavsiye ederiz.

PEK YAKINDA ÇIKIYOR.

Yazan: Enver Behnan ŞAPOLYO

KIZKULESİ

OSMANLILAR DEVRİNDE ÜSKÜDAR SAHİLLERİ

●●●●

Mavi Marmara ile, cennet Boğazının bekçiliğini Kızkulesi yapmaktadır. Her gün vapurla binlerce halk bu Kızkulesinin önünden geçer, fakat bu kulenin tarihi hakkında hemen pek az kişinin malûmatı vardır. Acaba bu kule ne zaman yapılmış ve bu kuleye niçin Kızkulesi denilmiştir?..

Bu kule hakkındaki tarihî malûmat; Yunan mitolojisine ve halk efsanelerine ve nihayet de Evliya Çelebi seyahatnamesine bir takım aşk maceralarile geçmiştir.

Halk arasında yaşıyan bir efsaneye göre: «Bizans imparatoru Kostantinin kızı yılandan pek korkarmış. Bir gün babasına:

— Babacığım, hayattan hiç zevk alamıyorum, demiş,

— Neden kızım?..

— Yılandan korkuyorum.

— Yılan sana ne yapacak?..

— Sanki her dakika bir yılan beni kovalıyor, ve nihayet beni zehirleyip öldürecek gibi geliyor!..

— O halde ne arzu ediyorsun?

— Beni, yılan bulunmıyan bir küçük adaya bırak.. Orada ufak bir köşküm olsun, ben orada müsterih bir ruhla yaşıyayım.

— Peki yavrum.

Kostantin bu meseleyi adamlarına sordu.. Nihayet ona Sarayburnu ile Üsküdar arasında bir ada halinde bulunan yalçın bir kaya olduğunu haber verdiler.. Buraya bir köşk yaptırmasını ve içine kızını koymasını söylediler.. Kostantin de bu fikri muvafık gördü ve derhal kulenin yapılmasını emretti. Bu kayanın üzerine güzel bir saraycık yapıldı. Kostantin kızını bu saraya bıraktı.

Burası dünyanın en güzel yeri idı.. Önünde mavi Marmara, onun devamı olan İstanbul Boğazı, bir tarafta Üsküdar sahilleri, karşı tarafta İstanbulun yedi tepesi ve Galata sırtları... Doyulmıyacak bir manzaraya mâlik olan bu sarayda bu kız mesut yaşıyordu.. Hakikaten bu kayaya bir yerden yılan gelmesine imkân yoktu. Bu kuleyi uzaktan görenler buraya «Kızkulesi» adını vermişlerdi.. Fakat günün birinde bu güzel adanın önüne Acem padişahının veliahdi bir yelkenli gemi ile gelip demirledi.. Bu geminin ipekten yelkenleri ve gümüslü kürekleri vardı.. Acem şahının oğlu da çok güzel bir gençti.. Bizans imparatorunun kızı, bu güzel gemiyi temaşa ederken, gemide dolaşan bir delikanlı gördü, derhal onu sevdi ve kendisile görüsmesi için haber gönderdi.. Genç şehzade bu arzuyu kabul etti. Bu güzel Bizanslı prensese bir takım hediyelerle beraber, bir de sepet içinde üzüm getirdi.. Bu üzüm gül üzümü idi.. Bu güzel kız bu hediyeleri aldı ve sehzade ile sarayı önünde oturup görüştüler.. Şehzade akşam üzeri kayığa binerek gemisine gitti.. Bizanslı prenses de hediyelerden sonra, sepeti aldı, icinden büyük pembe renkte bir üzüm salkımı çıkardı, bir iki tane ağzına aldı, cidden nefis bir üzümdü. O salkımı yedi, ikinci salkımı çıkardığı zaman ufak ve zehirli bir yılan, prensesin bileğine sarıldı.. Derhal zehirli dişlerini prensesin beyaz bileklerine geçirerek merhametsizce zehirini kanına saldı.. Zavallı prenses bağırdı, feryadetti, nihayet

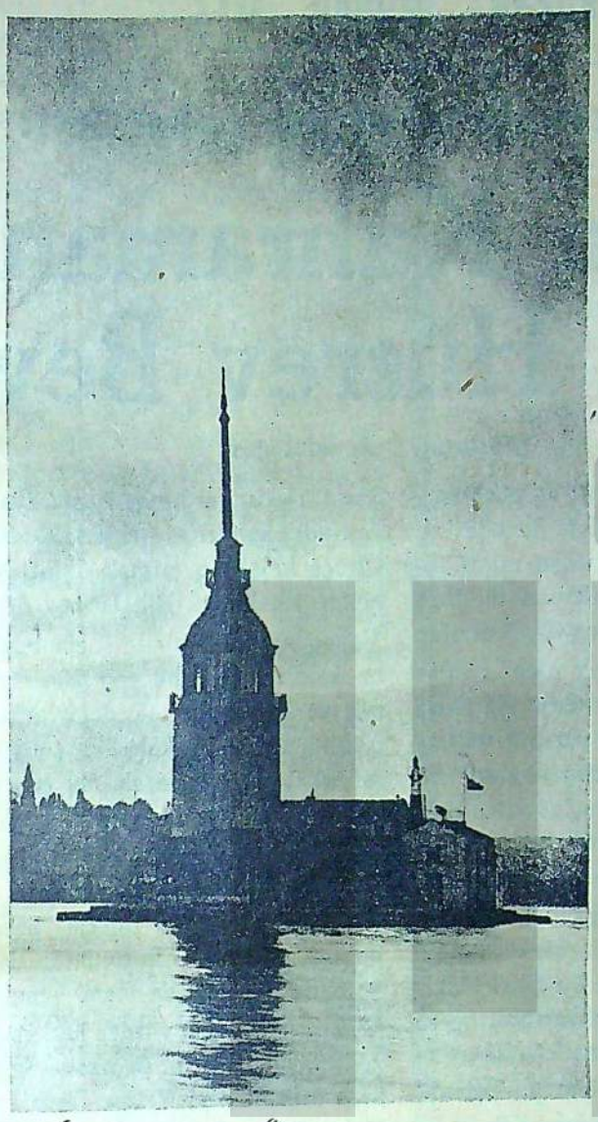

KIZKULESİ

Zübeyr ŞAKAR'A

Güneş gerdanlık boynunda
Güneş burcundan al geçer.
Tarih yavuklu koynunda
Âti hayal hayal geçer.

Yosma suların köpüğü
Gözü sarar büyü büyü
Sema rengin döküldüğü
Suda, sandal sandal geçer.

Mermerde mazi canlanır
Zincir halkalar kanlanır.
Pembe ufuk dumanlanır
Üç, beş Bizanslı sal geçer.

Itırlar nakleder yazdan
Sükûndan, sohbetten, sazdan.
Mevsim erguvan Boğazdan
İstanbula dal dal geçer.

Kızkulesi, billûr kuğu
Hicran tüter buğu buğu.
Nice canın boğulduğu
Zindan dilde misal geçer.

Akşamleyin yanar kule
Dört ufuktan şûle, şûle.
Atını sürer meçhule
Koç yiğitim Battal geçer.

Feyzi HALICI

morardı yere yuvarlandı. Genç yaşında bir yılanın zehirile hayata gözlerini yumdu, korktuğu başına geldi. Bu havadis herkesi ağlattı.. Babası Kostantin günlerce ağladı. Kızını mezarda olsun, yılanlardan kurtarmak için onun cesedini Ayasofya kilisesinin orta kapısının üstünde yaptırdığı tunç bir tabuta koydurdu. Fakat sihirli bir yılan kilisenin altından girerek, bu güzel kızın cesedini yedi, sonra bu tunç tabutu delerek kaçıp gitti.. Bu tabut halen Ayasofya müzesinin orta kapısı üstünde durmaktadır..

Sonradan bu saray bakımsızlıktan yıkıldı, yerine bir kız heykeli dikildi. Bu suretle de adı Kızkulesi kaldı.. Kızkulesine bu adı veren Türkler olmuştur. Avrupalılar bu kuleye (Leandre kulesi) adını vermektedirler..

Bu kule hakkında eski tarihlerde şu malûmat vardır:

«Atina generallerinden Chares İstanbula gelerek Üsküdar tepelerinin birinde bir köşkte oturuyordu. Karısı Damalis'i çok seviyordu. Bu iki çift mesut yaşarlarken birdenbire bu genç ve güzel Atinalı Damalis hayata gözlerini kapadı.. Kocası Chares bu ölüm hâdisesinden çok müteessir oldu.. Çok sevdiği karısının vücudunu Marmaranın dalgaları arasında bulunan bir küçük adaya gömdü ve kendisi de İstanbuldan bir gemiye binerek Atinaya yollandı. Fakat karısının acısına dayanamıyarak kendisini Midilli kıyılarında denize atarak, dalgalar arasında boğulup gitti..»

İşte bu tarihî vakaya göre, Kızkulesi adı buradan kalmaktadır. Sonradan Bizanslılar bu kayanın üstün bir sütun dikmişlerdir.

Türkler İstanbulu zaptettikten sonra burada bir kule yaptılar..İçinde bir miktar bostancılar ve levent bulunmakta idi.. Padişahlar kayıkla gezintiye çıktıkları zaman Kızkulesinden top atarlar.. Ve sıra ile bu kulenin etrafına dizilirlerdi.

Daha sonraları da bu kule bir deniz feneri haline getirilmiştir, halen de böyledir.. Bu güzel adada ne güzel camlı bir gazino vücuda getirilir.. Yazın serinliğinden istifade edilir; kışın denize yağan kar buradan ne güzel seyredilebilir..

Evliya Çelebi de bu Kızkulesi hakkında şu malûmatı vermektedir:

«Kadıköyde Kınatar adında bir kralın yaptırdığı büyük bir kale ve

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

...ı vardı.. Bu kral, Battal Gazi çok korkarmış.. Bu sebepledir ki, ...idar önündeki kayaya büyük bir ...yaptırdı. Bu kalenin içine Üsküdar-Tekfürünün kızını ve bir çok kıymetli mücevher ve eşyalarını saklamak...kuleye de Piragostis Koris adında ...verdiler. Mânası «Kızkulesi» demek...Bu sıralarda Battal Gazi Şarkı...ethettikten sonra, İstanbul üzerine ...rüdü. Fakat Üsküdar tarafları...tahkim edildiğini duyunca, maiyetindeki yedi yüz serden geçti gazi ansızın Üsküdarı bastı.. ve Üsküdar sahillerinden bir kayığa binerek Kızkulesine geçerek, Tekfürun kızını ve bütün hazinelerini de alıp, ...va yollandı..»

...kulesinin bir çeşit efsanesi şekilde Evliya Çelebide yazılı... İhtimal bu Kızkulesi hakkında ...arasında yaşıyan bir çok efsane ...vardır. Fakat bunlar henüz ...mıştır.

Kızkulesinin bulunduğu yer, Üsküdarın önünde bulunan iri bir kaya ...ıdır, hattâ bir ada bile denilebilir. Fakat Marmara ile Boğaziçinin ...yerinde bu kayanın bulunması onun ehemmiyetini pek fazla ...Hakikaten de bu kayanın bulunuşu tabiatin güzel bir tesadüfüdür.

Yunanlılar, bu kayanın önünde...üdar burnuna (Öküz burnu) ...vermekte idiler.. Yunan mitolojisine göre (İo) bu burunda ikamet ederken Junonun'un takibinden ...in inek şekline girmiş Boğazı aşmış!.. Burada ...u bir öküz heykeli

...anslılar da Üsküdar burnuna ...burun) adını vermişlerdi. ...zkulesi de tam bu burnun ö...düşmektedir. Görülüyor ki, İs...ın her köşesi için pek eski de...n bir çok efsaneler uydurulmakalar düzülmüştür..

...zanslılar zamanında Üsküdar ...i de çok şendi. Buralarda bir ...vardı.. Fakat Türkler İstanbul...ettikten sonra Anadolu top...ı dünyanın en güzel kasırlarını ile süslemişlerdir.. He...

nu 14 üncü sahifede)

Yazan: Adnan GİZ

Kanunî devrinin en meşhur serhat beyi:

Bosna Kahramanı Gazi Hüsrev Bey

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

kalesi top çıkmaz etrafı sarp yamaçlarla çevrilmiş bir yalçın tepede kurulmuştu. Bütün Türk düşmanları, eşkiyalar, en namlı hıristiyan yiğitleri hep bu kalede toplanıyor, buradan Türk ülkelerine akarak nice canlar yakıyorlardı. Bosna hududunda Kilse yakın bir Sulin kalesi vardı ki yıllardanberi terkedildiğinden harap olmuş, kulelerinde baykuşlar yuva kurmuştu. Kilsi zapta karar veren Hüsrev bey, padişaha bir mektup yazarak, eğer bu kale tamir olunarak içine asker konursa Kilsin zaptı da kolaylaşır, demişti. Padişah bu fikri tasvip edince Hüsrev bey Sulini mükemmelen tamir ettirerek içine kendi sancağının en seçme yiğitlerini yerleştirdi. Artık düşman çeteleri için Kils kalesinde tutunmak güçleşmişti. Onlar da imparatora haber göndererek, eğer bu kalenin elinizde kalmasını arzu ediyorsanız Sulinden Türkleri kaldırın! dediler. İmparator tam on bin yarar muharip gönderdi. Vaziyetten haberdar olan Hüsrev bey de en muktedir zabitlerinden Murat beyin kumandasında beş bin gazi yolladı. Bosna gazileri Sulin kayalıklarında düşmana öyle saldırdılar ki, feleğin gözü yıllardır böyle bir saldırış görmemiş ve o gün on bin düşman askerinden kimse kurtulmamıştı. Bu feci hezimet üzerine Kils muhafızları kaleyi yüzüstü bırakarak kaçtılar. Kalede yıllardanberi birikmiş pek zengin ganimete konan Bosna gazileri emeklerinin mükâfatına bol bol nail olmuşlardı (1537). Kilsin fethi padişâhı pek memnun etmiş, Hüsrev beye terakki, Murat gaziye zeamet ihsan olunmuştu. Ertesi yıl 1538 de Hüsrev bey yine Murat beyin yardımile evvelâ İvarina ve Nadin kalelerini sonra da Kadin ve Olruca kalelerini alarak Osmanlı ülkesine ilhak etti. Hüsrev bey, Murat Voyvodayı İstanbula göndererek, bu kalelerin fethini padişaha arzetmiş ve Kils kalesi ile dolaylarından, İvarina ve Nadin kalesinden yeni bir sancak teşkil olunarak bu sancağın Murat beyin idaresine verilmesini rica eylemiş padişah ta sadık yiğitin bu ricasını derhal yerine getirmişti. Kerem ve adaletin de zaferle beraber hüküm sürdüğü o kurunlarda devlet yolunda her çalışan tam emeğinin hakkını alır ve bu yüzden herkes arzu ve hevesle çalışırdı. Bu sırada Semendere sancak beyi Yahya paşa zade Mehmet bey de Hırvatistanın ve Slovanyanın en mühim merkezlerinden yüce bir dağda bulunan Pojega kalesini almıştı. Böyle en mühim kalelerinin kısa bir zaman içinde kaybından çok müteessir olan Avusturyalılar Sultan Süleymanın Avlonyaya sefer etmesini fırsat sayarak Nemçeli, Macar, Çek ve Hırvatlardan sekiz bin atlı ve on altı bin piyade topladılar. Bu kuvvetlerle Pojegayı geri almak ve Ösek, Vakuvar gibi Türk kalelerini urmak istiyorlardı. Düşmanın Koproniçe kalesinde toplandığını haber alan Mehmet bey koca Bosna beyine ve diğer serhat beylerine haber göndererek biran evvel askerlerile gelmelerini bildirdi. Serhat beyleri Lukuvar civarında toplandılar. Bu esnada düşman da Ösek dolaylarında görünmüştü. Serhat beylerinin şiddetli müdafaası karşısında binlerce maktul bırakarak kaçtılar. Barbarosun Giritte, Preveze sularında Venediklilere

ağır darbeler indirdiği 1539 yılında Hüsrev bey de Dalmaçya sahillerinde Venediğe tâbi olan Tire kalesine hücum etmiş, kaledekiler Bosna kahramanının geldiğini duyunca topları ve bütün kıymetli eşyayı bırakarak kaçmışlardı. Dalmaçyada en büyük ve en kuvvetli Venedik kalesi Zara kalesinin muhafızı ile Spalato, Etre vesair hisarların kumandanları birleşerek kara askerlerini denizcilerle takviye etmiş ve Hüsrev beyin yokluğundan istifade ile Kilsi istirdat için kale etrafında pusu kurmuşlardı. Fakat Murat bey Venediklilerin plânlarını daha evvelden haber alarak Hüsrev beye bildirdi ve onun gönderdiği Bosna gazileri o gece İtalyanları kurdukları pusuda avlıyarak bir çoğunu kılıçtan geçirdiler, bir kısmını da İstanbula gönderdiler.

Padişahın sadık bendesi olan Macar kıralı Zapolay 1540 da ölmüş, memleketi Nemçenin tecavüzüne uğramıştı. 1541 de Sultan Süleyman, Peç başbuğu ile Zapolayın henüz kucakta olan oğluna krallık beratı, krallık topuzu göndermiş ve Bosna beyi koca Hüsrev beyle, Semendere beyi Mehmet ve Kils beyi Murat beylerin kıştan evvel Budine gelerek şehri düşmana karşı müdafaa edeceklerini bildirmişti.

Tarih, onun böyle bir vazife ile Budine gittiğini kaydetmiyor; yalnız, ertesi yıl Avusturyalıların Budini muhasarası üzerine saadetlû padişahın emrile vezir Mehmet paşanın, Semendere beyi Mehmet beyin ve Hüsrev beyin yerine Bosna beği olan Ulama paşanın bir de Murat beyin imdada gittiklerini yazıyor. Anlıyoruz ki Hüsrev bey artık yoktur. Bütün serhat gazileri gibi gürültüsüz ve merasimsiz bir ölüm! Bir cevrek asır Macarlar, Avusturyalılar, Almanlar, Hırvatlar, Çekler, Slavlar gibi en kudretli düşmanlarla boğuşan ve daima muzaffer olan Hüsrev Karadağda âsî Koç kabîlesini tedip ederken şehit düşüyor. Serhat gazileri mübarek na'şını evvelâ Podgariceye, sonra Saray Bosnaya götürerek sağlığında yaptırdığı türbeye gömüyorlar. Yıllar geçiyor, Bos-

(Sonu 14 üncü sahifede)

Bizim Gözümüzle...

Yazan: Münür KIVANÇ

Kafamda ilk millî düşüncenin kımıldanışı Balkan harbinin sonlarına doğru başlar. O senelerde küçük bir çocuk olmaklığıma rağmen duyduğumuz top seslerini müphem ve karışık hislerle dinlerken babamın mustarip yüzüne bakar, etrafımızda konuşulanlara dikkat eder; bir facia cereyan ettiğine inanır fakat hiç bir şey anlıyamazdım. Ancak sonradan okuyup öğrendiklerimle o zamanki duygularımın yanyana gelmesi şimdi benliğimde yaşıyan ve hâlâ tazeliğini muhafaza ederek için için kanayan bir yaranın hâtırasıdır. Bir gün bezgin, ümitsiz ve birdenbire ihtiyarlamış yüziyle eve gelen babam: «Artık Rumeliyi kaybettik, gitti koca memleketimiz..» diye annemle konuşurken içimde birdenbire sıcaklaşan bir noktanın bütün vücuduma yayıldığını hisseder gibi oldum. Giden bir memleket. Peki. Fakat biz nerede oturacaktık? Rumeli neresiydi? Her günkü afacan ele avuca sığmaz çocuğunun bu kendisinden asla ümit edilemiyecek ciddî sorusu karşısında gözlerinden akan yaşları tutmıya imkân bulamıyan babam beni kucakladı ve: «Anadolu bizim; dedi; Anadoluda otururuz, oraya kimse giremez, orası bize yeter..». Küçük bir çocuğun ilk duyduğu ve nerede olduklarını bile bilemediği bu iki diyar ismi benim ilk coğrafya bilgimi teşkil ediyor. Fakat aradan geçen uzun yıllara, zamanın herşeyi aşındıran, silen ve yokeden kuvvetli seyrine rağmen ilk öğrendiğim iki isimden bizim olarak kalacağına iman ettiğim bir tanesi bende her vakit, kahramanlığın, büyüklüğün ve kudretin ifadesi olarak yaşamıştır. En sefil bir istilâ ile elden çıkmış bir memleket parçasının, en feci şekillerde öldürülmüş kardeşlerimin ıstırabını daima bizim olacağına inandığım onun tesellisi ile kısmen unutabilmiye çalıştım. Mektepte, hayatta muhtelif sebep ve vesilelerle öğrendiğim bir çok diyar ve belde isimlerine rağmen ilk çocukluk hâtıralarım arasında bütün ruhumla duyup, bütün mevcudiyetimle kucakladığım bu aziz varlığı artık şuurla benimsemiş olduğum kadar, arz üzerinde ondan daha güzel bir memleket ismi olamıyacağına inanıyorum.

Anadolu. Bu öyle veciz muhtasar ve kudretli bir kelimedir ki bir tarih kitabı kadar vakur ve muhteşem geçmişi hikâye eder. Kahramanlığı kadar bilgisi ve tevazuiyle de dostunun ve düşmanının takdirini kazanan, en kuvvetli olduğu yerde en âdil olacak kadar büyük bir ırkın bütün meziyetlerini bu kelimeden anlamak, hattâ dünyayı buyruğuna baş eğdiren bir soyun yıldırım hızı ile dört bucağa seğirten Yavuz çocuklarının beygirlerinin nal seslerini bile yine bu kelimeden duymak imkânı vardır. Haritayı açar, açmaz Anadolu kelimesinin bir baştan bir başa şefkatli bir anne kadar sakin ve tertemiz öz yurdumuzu kucakladığını görürüz. Arzın en asil sevgilerinden biri olan anne şefkatinin yaptığı hizmetlere mukabele beklemiyen feragatli ve yüksek varlığı kahraman ırkımın ecdat mirası gecilmez kalesinin üstünde vakur ve muhtesem bir ifadeyle duruyor.

Kahraman evlâtlarını büyük bir velûdiyetle meydana getiren ve onları kucağında yetiştiren Anadolu ile çocukları arasında dünyanın en sahane tevazün ve intıbakı vardır. O kadar ki hakikati görmevi bilenlerin Türk soyunun kuvvetine ramettiği diyarlar arasından onu kendine bir ikinci öz vatan olarak secmesinde bile tesadüften cok daha mühim bir sevler olduğuna inanmamasına imkân voktur.

En kör taassupla körüklenen zalim istilâlar onun üstünde ve cocuklarının mert göğsünde kırılmıştır. Ya-

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

SEÇME SÖZLER

★ Hayat bir ders silsilesidir ki o dersleri anlamak için yaşamış olmak lâzımdır.
EMERSON

★ Karakter kuvveti zekâ kuvvetinden üstündür. EMERSON

★ Hatalarımızın en büyüğü ümitsizliğe düşmektir. VAUVENARGUES

★ Küstahlığı sabrederek usandır.
TERTULLİEN

★ Her kudret sabır ve zamanın muhassalasıdır. H. de BALZAC

★ Bir işin sonuna kadar gitmiyecek olduktan sonra ona iyi başlamış olmak neye yarar!
AMYOT

★ Büyük işler kuvvetle değil, sabır ve sebat ile icra edilir.
JOHNSON

bancı diyarlar genç çocuklarının kanını esatir ilâhları kadar harıs bir iştah ile emdiği halde Anadolu bütün asil feragatiyle, ihtiraslardan, alkış ve mükâfat beklemek gibi nihayet maddî düşüncelerden uzak; ölenlerin yerine yine sayısız kahramanlar yetiştirebilmenin mânevî sırrına ermiş bir mübarek toprağın muazzam ve mukaddes bir pınarın adıdır.

Orası ana doludur. Orası hakikaten kelimenin bütün mânasile ana doludur. O analar ki daha dün Ilgazın karlı yamaçlarından Sakaryada döğüşen çocuklarına, kardeşlerine, babalarına en geri vasıtalarla en büyük yardımı seve, seve; canla başla yapmışlardır.

Ak saçlı ihtiyar anneler, Anadoluyu dolduran anneler; annelerimiz bizi en zayıf zamanımızda arkadan vurmıya çalışanlarla çarpışan çocukları ile beraber bütün müşkülleri yenerek zafere ulaşmanın mânevî tadını bir kere daha tatmışlardı.

Biz yine oyuz. Bütün soyumuz ve analarımızla vatan topraklarının üstündeyiz ve en gür sesimizle haykırıyoruz. Ne mutlu Türküm diyene.

Münür KIVANÇ

Yazan: Hüseyin Namık ORKUN

Türk Edebiyatı Tarihi

Her sahada olduğu gibi ilim sahasında da:

Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz.

Halbuki eseri olmadığı halde âlim geçinen zevata ise yalnız bizim memlekette tesadüf olunmaktadır. Bunun içindir ki bu nevi zevat her vesile ile konuştuklarına malûmat satmak mecburiyetini hissederler. Bilgisini talebelerine veren ve eserlerinde anlatanlar ise haricî ve hususî hayatlarında ilim mevzuları üzerinde konuşup herkesin kafasını şişirmek istemezler. Atsız da ikinci nevi âlimlerimizdendir. Yâni lâfla değil eserle iş görür. Onun en yeni olarak çıkardığı eseri yukarıda, makalemizin başında, adını yazdığımız kitaptır. Filhakika bugün için hiç bir ilmi kıymeti kalmamış olan Köprülüoğlunun Türk edebiyatı tarihinden sonra bu mevzu tekrar ele alınarak ciddî bir surette işlenmesi gerekti. İşte bu vazifeyi Atsız başarmıştır. Böyle güzel bir eseri okurlarıma tanıtmayı da ben vazife telâkki ediyorum.

76 büyük sayfadan ibaret olan bu eser güzel sanatlar, edebiyat ve Türk edebiyatının tasnifi gibi kısa bir girişten sonra Türk tarihini hülâsa ile işe başlıyor. Bir edebiyat tarihinde ayrıca tarihi de hülâsa etmenin ben pek taraftarı değilim. Türk edebiyat tarihi, Türk tarihini bilenler için yazılır; binaenaleyh ayrıca tarihi de hülâsaya lüzum yoktur. Atsız — belki de kendisinden evvelki bir eserin tesirinde kalarak — Türk tarihini hülâsa ederken evvelâ ana yurdu izah etmektedir. Ana yurdumuzun orta Asya olmayıp batı Asya olduğunu iddia ve ispata çalıştığım için Atsızın da ana yurdumuzun orta Asyanın batı taraflarını göstermesine çok memnun oldum. Bundan sonra müellif kısaca Türk ırkından bahsetmekte ve Ural-Altay kavimlerinin bir şemasını çizmektedir. Bu şema oldukça noksandır. Rasmiyinin dünya tarihinde Türklük adlı eserindeki şema daha mükemmel olduğundan bunu aynen kabul ve nakletmek daha yerinde olurdu.

Eserin bu sayfasına geldiğim vakit Atsızın Şakaları Türk gösterip bunlardan bahsetmesine hayret ettim. Zannederim Zeki Velidi de Sakaları Türk gösterir. Fakat artık dilleri meydanda olan ve ilim âlemince kavmiyeti çoktan halledilmiş bulunan bir milleti Türk yapmaktaki mânâyı anlamamaktayım. Atsızın millî tarihimizi mübalağaya saptırmamağa taraftar olduğunu yakinen bildiğimiz için bu satırlarını düzeltmeği yerinde bulmaktayız. Sakalar Doğu - İran dilini konuşurlardı. Hattâ bu dil bugün dahi ortadan kalkmış değildir. Bugün Türkistanda Yaghnobi'de, bazı Pamir lehçeleri arasında, kısmen de Efganistanda bu dilin bakiyesine tesadüf olunmaktadır. Sogdların dili de bir Saka dili idi. Khotan şehri orta çağda dahi bir Saka şehri idi. Dandan - uilikde bina harabelerini araştıran ilim adamları bir tomar el yazması bulmuşlardır ki bunun Brahmi yazısı ile yazılmış olduğu ve bir Budist eseri olduğu anlaşılmıştır. Uzun münakaşalardan sonra bu meçhul dil çözülmüş ve Sakaların dili olduğu anlaşılmıştır. Sakaların Türk olmadığı meselesi artık açık bir hakikat olduğundan bu hususta fazla tafsilâta lüzum görmemekteyim.

Atsız Türk medeniyeti hakkında

pek kısa malûmat verdikten sonra asıl mevzua girmektedir. Millî destanları izaha başlıyan müellif evvelâ destanlarımızı tasnif etmekte, sonra yaratılış destanını anlatmaktadır. Bu yaratılış destanı bugün yaşıyan bir destandır. Bunu Ziya Gökalp da noksan bir şekilde nakletmiştir. Ben bunun tamamını Varlık mecmuasının eski nüshalarında neşretmiştim. Orada görülür ki bu efsane tamamile İslâm tesirinde kalmıştır. Binaenaleyh bana kalırsa bunu pek eski telâkki edip edebiyat tarihlerimizde o kadar önem vermemek gerektir. Eğer her efsaneye böyle bir nazarla bakarsak bugün yaşıyan öyle efsaneler vardır ki onları da aynı safa geçirmek icap eder.

Atsız Alp Er-tonga destanını Saka destanı telâkki ediyor. Bu millî destanlarımız cidden bir müdekkikini bekliyor. Bunları tasnif etmek, değerlendirmek gerektir. Atsız bunları kendi görüş ve araştırmasına göre sıralamış ve nakletmiştir. Halbuki bunların içinde destan olmaktan çok uzak olan ve değer itibarile de — diğerlerine nazaran— ikinci derecede kalan parçalar vardır. Şu cihetî de kaydedeyim ki Üçüncü Orhun yazıtı da Böğü hanın Maniheizmi kabul etmesinin bir hâtırası olarak dikilmiştir. Kül tegin ve Bilge Han adına dikilen yazıtların civarında bulunan ve Üçüncü Orhun yazıtı diye anılan bu yazıtın Çince kısmı Böğü Hanın Maniheizmi kabulünü anlatır. Göktürk harflerile yazılmış olan kısım zamanın pek çok tahribatına uğradığından okunamamaktadır. Bizans tarihlerinin kaydettiği daha bir takım efsanelerimiz vardır ki bunlar henüz bizim literatüre geçmediğinden Atsız da bunları bahis mevzuu etmemiştir.

Atsız bu bahisten sonra İslâmiyetten önce Türk edebiyatına geçiyor. Tabiî her edebiyat tarihinde olduğu gibi dilin en eski yadigârları bahis mevzuu edilmek icap ettiğinden Atsız da bu cihetî ele almak suretile işe başlıyor. Çin tarihlerindeki Türkçe sözler henüz esaslı bir surette araştırılmış değil ise de bu hususta dağınık literatür tetkik edilirse bu mevzu oldukça işlenebilir. Halbuki Atsız bu bahsi pek sathi işlemiştir. Doğu Hun hükümdarlarının unvanı tenri kut değildir. Çince telâffuzu ile teng-li ku-tu'dur. Buradaki birinci kelime tengri yani tanrı sözünün aynı ise de ikinci kelime kut, saadet mânâsına değildir. Onu bizde Sadri Maksudi uydurdu ve mektep kitaplarına kadar bu şekilde yanlış olarak geçti. Bu kelime Çin tarihlerinin verdiği izahata göre oğul mânâsına gelir. Binaenaleyh bu sözlerin tercümesi göğün oğludur. Bu bahsi işlemek için Weilerin yâni Topaların daha doğrusu Tabgaçların dilinden kalmış olan halis Türkçe sözleri de bahis mevzuu etmek gerektir. Hele sü sülegen... ibaresinin tahlili gibi pek o kadar vuzuh arzetmeyen noktaları sadece zikr ile iktifa etmek gerekti. Atsız bu bahsi oldukça uzatmıştır. Bundan sonra Hun hükümdarlarının mektuplarını ve bir Hun türküsünün tercümesini koyarak bu bahsi iyice işlemiş, sonra Göktürklere geçmiştir. Evvelâ Göktürk yazısı hakkında izahat veriyor. Güzel, derli toplu ve açık bir izahdan sonra bu yazı ile yazılmış eserleri ele alıyor. Atsız yenisey yazıtlarını da Göktürkler çağında vücuda getirilmiş yazıtlar telâkki ediyor. Halbuki Yenisey yazıtlarının alfabesinde bir hususiyet olup bu cihete bakarak ilim adamları bu yazıtların Göktürklerden daha evvel vücuda gelmiş olduğunu kabul etmişlerdir. Her ne kadar Hoytu - Tamır, İhe - Ashete gibi yazıtlar münderecatından da anlaşılacağı gibi Göktükler devrine ait ise de diğerlerinin bu çağda vücuda gelmiş olduğunu kabul edemeyiz. Zaten Hoytu - Tamır v. b. yazıtlar yenisey yazıtları değildir. Atsızın bu yazıtlara örnek olarak verdiği Uyug - Turan yazıtında ayıta sözünü ben evvelce söyliye diye tercüme ettim ise de sonra bir Uygur metninde bu kelimenin nafile, yazık, heyhat, eyvah mânâlarına kullanıldığını görerek ben de böyle tercüme etmeği tercih ettim.

Atsızın Tonyukuk, Kül tegin yazıtlarını tamamen nakletmesini ben lüzumsuz bulmaktayım. Bu metinlerden en tipik bir parçayı aslı ve tercümesi ile nakletmek kâfi idi. Atsızın bu nakillerini okurken benim tercümelerimi ekseriya göz önünde tutmadığını gördüm. Bir sürü şarlatan ve esersiz âlimler arasında ben de Fransızların şu Atalar sözü ile teselli bulmaktayım: Nul n'est prophete dans son pays. Halbuki eserlerim hududumuzun dışındaki yabancı âlimler arasında müracaat edilen ve fikirlerim gözönünde tutulan birer kaynak olmaktadır.

Atsızın uygur yazısı hakkında vermiş olduğu malûmat pek kısa ve kâfi değildir. Burada bir nokta da dikkat nazarımı çekti: Atsız Maniheizm sözünü hep Manihaizm diye yazdığı gibi sogdak sözünü de Sugdak diye kaydetmiştir. Göktürklerin edebî mahsulleri hakkında sayfalar dolusu malûmat verirken daha zengin olan Uygur literatürü hakkında daha az malûmat vermesi de iki bahis arasında nispetsizlik doğurmuştur. Uygur metinlerinden Bögü Hanın Maniheizmi kabulü hakkındaki metinden başka Radloffun da söylediği gibi Türk dilinin fevkalâde güzel bir edebî mahsulü olan Huastuaniften bir tek satır zikredilmemesi noksan olduğu gibi Uygur metinlerinden bir edebiyat tarihine geçmesi lâzım gelen daha pek çok parça vardır ki Atsız bunları zikr dahi etmemiştir.

Bu bahisle yâni uygurların edebi mahsulleri ile İslâmiyetten evvelki Türk edebiyatı faslı kapanmaktadır. İşte buna kimse razı olmaz. Haydi Peçeneklerin dil yadigârlarından bahsetmiyelim; fakat kumanların dil yadigârlarından da bahsetmemek de olur mu?.. Daha sonra hani kamların, ozanların, hattâ baksıların rolleri?.. Attilânın sarayındaki merasim, halk şarkılarının okunması izah edilmek icap etmez mi?.. Oğuznamelerin İslâmiyetten çok evvelki devirlerde yazılmış olduğunu Ebu Bekir Devadari kaydetmiyor mu?.. Bundan başka benim neşrettiğim manzum Oğuz destanından bir edebiyat tarihinde bahsetmemek her halde eseri noksan bırakmak demektir.

İslâmiyetten sonraki edebiyat bahsi Kara Hanlılar tarihinin güzel bir hulâsası ile başlıyor. Burada des-

(Sonu 15 inci sahifede)

Yazan: Enver Behnan ŞAPOLYO

KIZKULESİ

OSMANLILAR DEVRİNDE ÜSKÜDAR SAHİLLERİ

(Baştarafı 8 inci sahifede)

Üsküdar, Asyanın mühim bir is-lesi idi.. Burada büyük hanlar ve ervansarayları vardı.. Katır ve de-lerle Turandan, İrandan, Çinden çok mallar Üsküdara gelerek, İs-bul pazarlarında satılırdı..

Üsküdarda XVIII inci asırda Ali paşanın bir sarâyı vardı. i Ahmedin kızı Fatma Sultan bu saray yaptırılmıştı. Fakat paşanın Petervaradin'de şehit ol-n bu sarayda ikamet edeme-

İşte Kızkulesine karşı Anadolu sahili paşa yalıları ve bir takım ko-ruluklarla dolu idi. Türkler tabiatin bu güzelliklerinden istifade i çok iyi biliyorlardı..

Rumeli cihetinde ise Topkapı sa-bulunuyordu.. Kızkulesi Topka-pı sarayı ile, Üsküdar yalılarının ö-nde bir kule idi... Burası dünya-n en güzel manzaralarından biri-Kızkulesinin önüne Marmara se-Bir taraftan da Boğaziçinin güzellikleri seyredilmektedir. kulenin önünden bir nehir gibi köpüre köpüre Karadeniz akıntısı ge-.. Hele Marmaranın lodoslu gün-ndeki dalgaların coşkunluğunu bu eden seyretmek, dünyada en yük-k zevklerden birini teşkil etmekte-..

Kızkulesi hakkında efsaneler ve vayetler bunlardır. Kızkulesine es-en Bizanslılar (Damalis kulesi) nı vermekte idiler. Kızkulesi Bi-slılar zamanında pek başka bir şe-de idi. Bir zamanlar Bizanslılar bu kuleyi, başka bir iş için de kullanmışlardı..

Kızkulesi ile, Sarayburnundaki harb âletleri kulesi arasına bir zincir germişlerdi. Kızkulesinden itibaren iri ağaç kütüklere bağlı kuvvetli ve iri zinciri, Sarayburnunda (Mangan) denilen kuleye bağlıyarak Boğaza geçecek gemilere mâni oluyorlar, bunlardan vergi alarak Kızkulesinin önünden geçmiye müsaade ediyorlardı. Bu suretle Kızkulesi Bizanslıların bir gümrüğü idi.

Türklerin ikinci padişahı (Orhan Gazi) Bizans imparatoru (Andronikos II) nin kızı (Teodora) ile evlenmek üzere Üsküdar sahiline geldiği zaman, güzel Teodora, müstakbel kocası Orhan Gaziyi Kızkulesinde bekledi. Kızkulesinden sandallarla elçiler, Üsküdar sahillerine giderek evlenme şartları ve düğün günü tesbit edilmişti.

Kızkulesi İstanbulun zaptından sonra bakımsız kalmış harap bir hale gelmişti. XVIII inci asırda (Üçüncü Ahmet) Kızkulesini kâgir olarak yaptırmıştır. O zamanlar bu kule çok güzel bir şekilde idi. Şimdiki şekli pek yakın zamanlara aittir. Kızkulesi Finikeliler zamanında gemilere yol gösteren bir fener vazifesini görüyordu. Bir dikili taş üzerinde geceleri ateş yakılırdı.

Bu gün de gemilere yol gösteren bir fener olarak kullanılmaktadır. İşte Kızkulesi ve civarının ufak bir tarihçesi bundan ibarettir.

Bosna kahramanı Gazi Hüsrev Beğ

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

nalılar Hüsrev beyin ulvî hâtırasını, kahramanlık hikâyelerini bir türlü unutmuyorlar. Türbesini yalnız bir kahramanın değil, fakat bir evliyanın türbesi gibi hürmetle ziyaret ediyor ve çocuklarının adını çok kere Hüsrev koyuyorlar.

***

Hüsrev beyin hikâyesi burada bitti. Ömrünün hiç olmazsa otuz yılı vaka ve hareket içinde geçen, zaferden zafere koşarak en parlak devrin en parlak günlerini yaşıyan bir kahraman için ne kısa bir hikâye! Muhterem okuyucularımı hemen temin edeyim ki, beni dahi tatmin etmiyen bu hikâye Hüsrev beyin bu güne kadar yazılmış en mufassal ve en uzun hal tercümesidir. Hüsrev bey her hangi bir Garp memleketinde yaşasaydı onun için ciltler dolusu eser yazılır, heykeller dikilirdi. Biz bu külfetlerden azadeyiz. Çünkü tarihimizde öyle çok Hüsrev bey var ki!. Hattâ bir isim dahi bırakmamış öyle kahramanlar, öyle adsız kahramanlar var ki...

Şu küçük hal tercümesini tertip ederken hiç de bir makalenin mütevazi cüssesine uygun düşmiyecek derecede uğraştığımı muhterem okuyucularıma arzederim. Fazla malûmat bulmak arzusundan ziyade bulunan malûmatı doğrulamak kaygısile uğraştım. Çünkü Peçevîden Ahmet Refik'e kadar Hüsrev beyden bahseden her tarihçi bu muhterem adamın hayatı ve ölümü hakkında büyük hatalara düşmüş. Bizde tarih yazılarının ne kaygısız bir görüşle yazıldığını bir kere daha ispat eden bu yanlışlardan gelecek yazımda bahsetmek istiyorum.

Hasan Adnan GİZ

502

frika No. 23, Yazan : Orhan Seyfi ORHON

VİLSONUN PRENSİPLERİ

Vilsonun sulh prensipleri gazetelerin dilini değiştirdi. Artık eskisi bi «Zaferi nihaî» den bahsedilmiyor. Sadece «şerefli bir sulh» isteniyor. Vilsonun prensipleri bu sulh iksirinin formülünü gösterdi. 14 madde bir araya gelince, üzerinde kendi markasını taşıyan bu iksir meydana çıkıverecek. Mağlûplar için şampanyadan daha lezzetli bir şey. Fakat «Verdön» bombardımanları şiddetini kaybetmiyor... Harb neleri unutturmadı! Bu da, beyaz ekmek gibi hayalimizde dolaşıyor.

Enver paşa, vaktiyle, Meclisi Mebusanda şöyle bağırmıştı:

— Efendiler, sulh olduğu gün, hudutlarımızın içinde bir tek düşman neferi bulunmıyacak!

Şimdi, sulh sözleri ortada dolaşıyor, Türk ordusu da Halep' i boşaltmada.

Ziya Gökalp, harb destanında, gaipten haber veren bir kâhin gibi şöyle demişti:

«Türkiye büyüyüp Turan olacak!»

Rusyanın yıkılışından sonra Kafkasyaya giren ordumuz, bu sefer de Almanlarla karşılaştı. Bu güzel kehanete ait işittiğimiz tek haber, bir Türk mebusunun gazetelerde çıkan şu telgrafı:

Ardahandan selâm!

Artık mağlûp olduğumuza, ben bile, inanıyorum. Hattâ bunun şerefli bir mağlûbiyet olduğuna inanıyorum, fakat şerefli bir sulh olacağına değil.

Bir Türk erkânıharbi, bir gün bana dedi ki:

— Bütün harb müddetince, bir buçuk, iki misli kuvvete karşı daima muvaffakiyetli müdafaa harbleri yaptık. Bazan da beş altı misline karşı! Fakat, karşımızdaki kim olursa olsun, hiç bir zaman müsavi kuvvetle yenmediğimiz olmadı!

Bunun için şerefli bir mağlûbiyete inanıyorum. Sulha gelince: Vilsonun prensipleri Ömer beyle benim harb ticaretimizi bozmadan başka bir işe yaramadı.

Bir sabah Ömr bey, daireye sinirli geldi.

— Beyefendi, iyot fiyatları düşüyor!

Dedi. Sonra, bir kenara çekilerek gayet yavaş, gayet gizli kulağıma fısıldadı:

— Galiba, Bulgarlar bozulmuş!

Birbirimize baktık. Ben ona, şöyle söylemek istedim:

— A, Ömer bey, sarmısak ticaretinden sonra bir de iyot ticaretine lüzum var mıydı? Niçin, beni bu işe karıştırdınız?

O bana, şöyle söylemek istedi:

— A, beyefendi, ben size ne kadar talihsiz olduğumu söylememiş miydim? Niçin bana inanmadınız?

— Arkası var —

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

Türk Edebiyatı Tarihi

(Baştarafı 12 nci sahifede)

tanî edebiyat bahsinde Manas destanı bahis mevzuu edilmektedir. Manas destanına bu kadar kıdem vermeği ben pek yerinde bulmamaktayım. Bunu Abdülkadir her ne kadar İslâmiyetten evvelki çağlardan veya İslâmiyetten önceki fikir ve itikat mahsullerinden doğurtmak ister ise de Kalmuklarla mücadele eserde mevcut oldukça ve bu kısım eser sonradan yapılmış bir ilâve olmadıkça bu destana pek o kadar kıdem veremeyiz.

Atsız Büyük Selçüklüler devrini güzel bir şekilde anlattıktan sonra eserinin bu fasikülüne nihayet veriyor.

Atsızın bu eseri büyük bir ihtiyacı karşılamıştır. Eser, şimdiye kadar yazılan edebiyat tarihlerinden daha çok malzemeyi ihtiva ettiğinden sahasında muvaffak olmuş bir eser demektir. Bu temiz ve idealist aradaşımızı bu eserinden dolayı candan tebrik eder ve eserini bu saha ile uğraşanlara hararetle tavsiye ederiz.

MASKELER AŞAĞI

«En Büyük Tehlike» nin İçyüzü

Yazan: O. S. O.

Fiatı: 30 kuruş

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVİ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar. İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99 Telefon: 40916.